

Dijous passat, dia 22 de març, va acabar

el seu camí vital Oriol de Bolòs i Capdevila, que havia estat membre d'aquest Institut des de l'any 1964 i president de la Secció de Ciències Biològiques entre els anys 1989 i 1992. Pertangué també a la Institució Catalana d'Història Natural, des que l'any 1945 inicià una tímida represa, sota la forma d'una Societat Botànica Catalana, totalment clandestina, i després va formar part de la junta directiva de la institució des de l'any 1952 fins al 1973.

Oriol de Bolòs és ben conegut en els medis científics del nostre país i puc dir, sense exagerar gens, que ha estat una figura molt destacada de la botànica sud-europea. En el marc institucional, i a banda de la seva vinculació a l'Institut d'Estudis Catalans, fou professor de la Universitat de Barcelona, on va ocupar la Càtedra de Fitografia i Ecologia Vegetal des del 1953 fins a la seva jubilació, director de l'Institut Botànic de Barcelona (1967-1984) i membre de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona (des del 1963); no cal dir que va formar part de diverses associacions i comitès científics, d'aquí i de fora. Entre les distincions que li foren atorgades, figuren la Medalla Narcís Monturiol al mèrit científic (1982) de la Generalitat de Catalunya, la Silver Medal (1986) de l'associació internacional OPTIMA (Organization for the Taxonomic Investigation of the Mediterranean Area), la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya (1993) i el Premi Fundació Catalana per a la Recerca (1994). És autor d'unes dues-centes seixanta publicacions científiques, entre llibres, monografies i articles.

Nascut a Olot el 1924, va tenir diversos predecessors il·lustres. De la branca paterna, cal esmentar, per una banda, Francesc Xavier de Bolòs i Germà (1773-1844), d'una antiga família de farmacèutics i naturalistes, botànic i, en certa manera, descobridor dels volcans olotins, i per l'altra, els germans Vayreda i Vila, el pintor Joaquim (1843-1894), l'escriptor i pintor Marià (1853-1903) i el botànic Estanislau (1848-1901). Dins la branca materna, el més conegut és el filòsof i crític literari Josep Maria Capdevila i Balanzó (1892-1972). I s'ha de dir, encara, que el seu pare, Antoni de Bolòs i Vayreda (1889-1975), fou farmacèutic de professió i botànic d'afecció.

Com a mestres seus, reconegué sempre amb especial devoció, bé que no en fou pas oficialment deixeble, el català Pius Font i Quer, que prengué com a guia i model en els seus estudis botànics, i el suís Josias Braun-Blanquet, que l'introduí en els camps de la geobotànica i la fitocenologia. Oriol de Bolòs era un científic d'una vocació profunda i tenia una capacitat de treball enorme. Bàsicament era un geobotànic, interessat més que res en les relacions entre les plantes i el medi. Les especialitats que més va conrear foren, d'una banda, la taxonomia i la florística (és a dir, la diversitat i la geografia de les plantes superiors) i, de l'altra, la fitosociologia (l'estudi de les comunitats vegetals i dels paisatges). Tots els que havíem treballat o col·laborat amb ell som testimonis de la seva total implicació en la feina. Com a anècdota, que ja he explicat altres vegades, recordo que, arran de l'elaboració de no sé quin treball aparentment secundari, va insistir a esmerçar-hi el màxim esforç. I va adduir aquell pensament de Goethe, que és una mena de glossa del conegut aforisme llatí fes *quod facias*, i que diu: «Qualsevol cosa que facis, fes-la com si d'allò en depengués la salvació de la humanitat; perquè al capdavant, en depèn». Un bon principi d'actuació, oi?

Com a botànic en sentit estricte, el seu llegat més notable és la *Flora dels Països Catalans*, una obra en quatre volums (1984-2001), de gestació llarga i de contingut dens, que representa una recopilació intencionadament exhaustiva dels coneixements aplegats fins llavors sobre la flora vascular d'aquest territori. Dins l'IEC mateix, va fundar l'Organització per a la Cartografia de les Plantes Vasculars, que més tard fou l'embrió del projecte *Biodiversitat i cartografia de plantes, fongs i vegetació*, encara vigent. En el camp de la fitocenologia, fou un dels pioners d'aquesta ciència. Ensinistrat pel seu mestre Braun-Blanquet, amb qui va treballar en un estudi de la depressió de l'Ebre mitjà, va proposar-se de reconèixer i descriure les comunitats vegetals dels Països Catalans, que llavors eren en aquest aspecte una mena de *terra incognita*. Va començar pel Montseny (on va fer la seva tesi doctoral) i per les contrades dels voltants de Barcelona, i va anar explorant i estudiant la resta del país, la seva Garrotxa d'origen, la Selva i la plana de Vic, els Pirineus catalans, la Segarra, les comarques costaneres des del Penedès fins al delta de l'Ebre, el

País Valencià, les illes Balears una a una... de manera que, a part de posar les bases per als estudis fitosociològics a les terres meridionals d'Europa, va elaborar una interpretació sòlida i acurada de la vegetació de casa nostra. A mesura que les terres catalanes anaven essent conegudes en aquest aspecte, va anar ampliant les seves recerques, val a dir més esparsament, a altres indrets: Múrcia i l'Andalusia oriental, la Ligúria, l'illa de Cefalònia... amb una petita incursió al Brasil.

Però Oriol de Bolòs no va interessar-se solament per la geobotànica. Va propiciar, amb bons resultats, que els seus deixebles treballassin en altres camps científics poc fresats entre nosaltres, com ara la biosistemàtica, l'ecologia de les comunitats vegetals, la palinologia o la liquenologia. A banda que ell mateix es va interessar vivament per altres temes. Com a fruit necessari de la seva preocupació per l'idioma, va fer contribucions importants al llenguatge botànic català i a la terminologia científica. I no puc passar per alt que fou un dels primers naturalistes del país a reflexionar sobre el valor del patrimoni natural i la gestió del territori, quan encara una gran part de la societat, els seus governants al capdavant, veien aquests assumptes amb indiferència, si no amb hostilitat. En aquest camp, no solament va contribuir a sensibilitzar la societat, sinó que va implicar-se personalment en la lluita per un ús racional de la natura.

Cal proclamar, finalment, que Oriol de Bolòs era, a més d'un botànic insigne, un patriota reflexiu i convençut. Em penso que molts dels que sou aquí, ho sabeu i podríeu donar-ne testimoni.

Els darrers anys va anar perdent la memòria d'una manera ràpida i alarmant, i va acabar no tenint ni consciència d'ell mateix. Es feia molt estrany que una persona que havia tingut una ment tan lúcida i una memòria tan prodigiosa seguís aquesta mena d'evolució. Els darrers mesos la seva salut es va anar deteriorant i va caure en un patiment físic del qual la mort finalment el va alliberar. Per desig dels familiars, sobre el seu llit mortuori hi havia únicament una bandera catalana i un ram fet de plantes del camp (fulles de margalló, branques d'olivera, d'arboç, de bruc...). Dos símbols ben pertinents de les dues grans passions de la seva vida. Descansi en pau.

Text llegit per Josep Vigo i Bonada en el Ple del dia 27 de març de 2007